

Nr 174.

Av herr **Welin**, *angående vissa ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring.*

Då folkpensioneringen år 1913 beslutades, kom man in på ett hos oss fullkomligt oprövat område, och det är därför helt naturligt, att när den av statsmakterna antagna »lag om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913» kom att ställas inför verkligheten, åtskilliga bestämmelser snart nog skulle visa sig olämpliga och kräva ändring. En del sådana ändringar äro redan vidtagna, men en och annan ändring torde ännu kunna behöva göras.

Jag tillåter mig här beröra ett par bestämmelser, som enligt mitt förmenande behöva underkastas revidering.

Den ena gäller avgiftsplikten för hustrun. Sådan lagens 4 §, jämförd med 17 §, nu lyder, skall för hustrun erläggas endast 3 kronor, oberoende av det belopp, vartill mannens eller båda makarnas inkomster uppgå. Först då hustrun är taxerad för en egen inkomst av 500 kronor eller mera, får hon betala en högre pensionsavgift i enlighet med de i 4 § angivna grunderna.

Då pensionen är beroende av de erlagda avgifterna, borde det finnas möjlighet för hustrun att genom erläggande av högre avgift än grundavgiften erhålla en högre pension.

Detta torde vara så mycket mer behöfligt, som de, vilka under sin krafts dagar hava högre inkomster och inrättat sitt liv därefter, måste ha svårt att på ålderdomen reda sig med allt för knappa tillgångar.

En anvisning om, huru man måhända kunde gå till väga vid frågans lösning, har man i föreskrifterna angående bestämmandet av pensions-tilläggets belopp, i vilket avseende lagen i 7 § stadgar: »I fråga om äkta

makar skall, vid bestämmande av pensionstilläggsbelopp, årsinkomsten för envar av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst . . . »

Emellertid kan ifrågasättas, om man skulle ernå ett för alla fall tillfredsställande resultat genom en tudelning av makars inkomst. Andra kombinationer kunna tänkas och böra undersökas. För en lagändring uti förevarande avseende torde även erfordras en utredning rörande ändringens inflytande på försäkringskostnaderna och avgiftspensionernas storlek. Det synes mig därför mest ändamålsenligt att nu hos Kungl. Maj:t begära utredning i ämnet.

Den andra bestämmelsen i pensionsförsäkringslagen, som kunde tarva ändring, är den, som återfinnes i 5 §: »Från avgiftsplikt undantages jämväl — — — — — ävensom hustru till sålunda undantagen person.» Det har rätt osäkerhet om, huruvida ordet hustru skulle få anses innefatta även änka och denna sålunda vara fri från avgiftsplikt. Pensionsstyrelsen synes för sin del förfäktat den meningen, att änka icke inbegripes bland dem, som äro undantagna från avgiftsplikt.

Pensionsavgift skulle sålunda icke erläggas för hustru till den, som är undantagen från avgiftsplikt, men dör mannen, inträder för änkan avgiftsplikt. Det egendomliga inträffar då, att medan mannen lever och familjen därför bör hava bättre tillgångar, betalas ingen avgift för hustrun, men då mannen är död och tillgångarna bliva mindre, inträder avgiftsplikt för änkan.

Justitieombudsmannen har fått sin uppmärksamhet fäst vid detta förhållande, såsom framgår av hans till årets riksdag avgivna ämbetsberättelse. I denna gör han nämligen en framställning till riksdagen om ändrad lydelse av just den bestämmelse, varom nu är fråga.

Efter refererande av olika utlåtanden uttalar justitieombudsmannen som sin mening, att såväl hustrur till avgiftsfria män som även änkor efter sådana böra vara befriade från pensionsavgift. De skäl, som justitieombudsmannen anför för denna sin mening, synas mig dock icke vara av särdeles vägande natur. Det mest avgörande är av formell art, nämligen ett uttalande, som gjorts av ålderdomsförsäkringskommittén, vilken ansett, att ordinarie innehavare av statstjänst och deras hustrur, för vilkas pensionering torde vara på tillfredsställande sätt sörjt, böra undantagas från försäkringen, en princip, som sedermera blivit av statsmakterna godkänd.

Åt frågan ägnades emellertid intet beaktande vare sig vid lagförslagets granskning i lagrådet eller vid departementschefens föredragning därav i

statsrådet. Den tyckes över huvud taget ha tilldragit sig rätt liten uppmärksamhet och blivit föga genomdiskuterad, fränsett att riksdagen utan debatt i någöndera kammaren avskog av herrar Bengtsson i Norup och och Pålsson väckta motioner därom, att i avgiftsplikten skulle inbegripas ordinarie statstjänare och med dem i pensionshänseende jämställda jämte deras hustrur.

Om man därföre sedermera, på grund av vunnen erfarenhet, kommer till en annan uppfattning i denna fråga, synes man icke behöva anse sig bunden av föregående uttalanden och beslut.

Kungl. pensionsstyrelsen, som även genom justitieombudsmannen blivit hörd i saken, är av den meningen, att man, i stället för att befria änkorna från avgiftsplikt, tvärtom bör införa sådan för hustrur till avgiftsfria män. Den yttrar bland annat följande:

»Skulle en ändring ske i pensionsförsäkringslagens bestämmelser om skyldighet att erlägga pensionsavgift, borde den enligt pensionsstyrelsens mening snarare gå i den riktning, att de i 5 § medgivna undantagen inkränktes eller helt utginge. Särskilt vore skälen för, att hustru till en statstjänare skall vara undantagen från avgiftsplikt, mycket litet vägande. Betalningen av pensionsavgiften för henne vore under mannens livstid i regel icke av någon ekonomisk betydelse, och det vore för henne med hänsyn till den i regel obetydliga änkepensionen, en avgjord fördel att genom inbetalning av pensionsavgifter även under mannens livstid kunna, vid bristande arbetsförmåga eller uppnådda 67 år, från pensionsförsäkringen erhålla ett extra bidrag till sin försörjning. Avgiften till den allmänna pensionsförsäkringen vore icke någon skatt, den beredde den avgiftsbetalande en personlig fördel, och rätten till delaktighet i den obligatoriska försäkringen måste givetvis anses såsom en förmån. Detta syntes ännu ej hava fullt ingått i allmänna medvetandet, och torde man däri närmast hava att söka orsaken till de framställningar, som från olika håll inginge om befrielse från avgiftsplikt.

Från administrativ synpunkt vore bestämmelserna om undantagande från avgiftsplikt jämväl till olägenhet, ehuru naturligen denna synpunkt icke finge anses vara av någon principiell innebörd.»

Då olika tolkningar gjort sig gällande beträffande denna punkt, är tydligt att en lagändring bör vidtagas. Denna bör dock gå i den riktning, pensionsstyrelsen angivit. Justitieombudsmannen har, såsom det synes, huvudsakligen av mera formella skäl framställt sitt ändringsförslag, ehuru det förefaller som om han i sak i denna fråga stode på samma ståndpunkt

som pensionsstyrelsen. Goda skäl tala även för, att hustru till från avgifts erläggande undantagen person upptages som avgiftspliktig och därmed tillförsäkras pension från den allmänna pensionsförsäkringen. Jag tillåter mig därför föreslå, att 5 § ändras sålunda, att orden »ävensom hustru till sålunda undantagen person» utgå, eller att, därest närmare utredning anses böra föregå en sådan ändring, riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära sådan.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att riksdagen måtte

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida icke sådan ändring av de i 4 § av lagen om allmän pensionsförsäkring meddelade bestämmelser om avgiftspåföring bör vidtagas, att viss del av makars inkomst skall anses belöpa å hustrun och läggas till grund vid bestämmandet av hennes pensionsavgift, samt sedermera framlägga förslag till lagändring, därest utredningen härtill skulle giva anledning,

dels antingen för sin del antaga följande

»Lag

om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 5 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skall erhålla följande ändrade lydelse.

Pensionsavgift erlægges ej av någon för år före det, under vilket han fyller sexton år, eller efter det, under vilket han fyllt sextiosex år, eller för år, för vilket han icke är i riket mantalsskriven. Pensionsavgift erlægges ej heller av den, som är till arbete varaktigt oförmögen.

Från avgiftsplikt undantages jämväl

a) ordinarie innehavare av tjänst, å vilken lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension eller lagen den 4 juli 1910 angående

rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar äger tillämpning;

b) delägare i telegrafverkets eller folkskollärarnas pensionsinrättning samt i arméns eller flottans pensionskassa;

c) ordinarie innehavare av prästerlig tjänst.

I övrigt ankommer på Konungens prövning, huruvida och under vilka villkor personer, vilka pension är tillförsäkrad på grund av anställning i allmän eller enskild tjänst eller genom försäkring i pensionsinrättning eller livränteanstalt, må undantagas från avgiftsplikt enligt denna lag»,

eller ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lämpligheten av ändring av ifrågasvarande lagrum i den av mig angivna riktningen.

Stockholm den 27 januari 1916.

S. Welin.